

צרוך ידיעות מן המזרח התיכון

תורכיה

על המגמה לעליה מהירה של פוטנציאל כוח-האדם של תורכיה מעידות תוצאותיו של מסקר-האוכלר סין האחרון מחודש אוקטובר 1950. לפי המפקד עלה מסר פר התושבים והגיע עד ל-20.902.628 נפש, דהיינו עליה של 2 מיליון נפש לעומת המפקד משנת 1945 (18.790.174). עליה כזאת, (למעלה מ-10 אחוז) תוך חמש שנים, במידה שאינה משקפת, אולי, שיסת-ספירה משוכללת יותר, הנה חזיון נדיר. באותו זמן הוגדל למעשה כוח-העבודה הקבוצי של תורכיה ע"י הפחתת הצבא-העומד במאות אלפים אנשים, לנוכח חזיונות אלה היה מענין במיוחד לדעת, מה הנן מגמות ההסתתחות המש-קית שתהיינה עשויות לקלוט תוספת גדולה כזו של כוחות-עבודה.

שבו — מזה, ונמלה היחיד של סוריה — מזה. לעומת זאת מחוז ג'זירה הפורה שבין הפרת והחידקל, שהוא מעין "ממגולה" לסוריה, הנו דליל אוכלוסין. אנב, ניוונד האוכלוסיתי של מחוז זה אינו מגיע לידי ביטוי בסבלאות כ"י, למשל, השבטים הכורדיים, וכן — התורכמנים, שבו הנם מוסלמים — ועל כן כאילו מטשטשים בתוך מספרי המוסלמים, שבעיקרם ערבים, ואינם מתבלטים בסבלאות ההרכב-לפידרות. לעומת זאת בולסת הקורבה שבין מספר בני עזת הדרוזם של סוריה למספר תושבי הר הדרוזים, המוסיקף להוות אחדות שב-טית מלוכדת. אוכלסיהו של החורן אינה מגיעה לצפי-פות נכרת. הנוצרים אינם מהווים רכוזים טריטוריאליים רצופים — ולכן כה שונה גורלם המדיני מזה של אחיהם בלבנון.

סוריה

מפקד אוכלוסיה

בספטמבר 1950 נתפרסמו ע"י מיניסטריין הכלכלה הסורית מספרים סטיטסטיים מאלפים על הרכב האוכלוסיה וחלוקתה. כלל מספרם של תושבי סוריה הגיע ל-3.092.203 נפש.

בין תורכיה לסוריה

בעתונות סוריה הופיעו הסתיו ידיעות על החלטת ממשלות סוריה ותורכיה להחליף ביניהן משלחות צבאיות. המשלחת הסורית — המורכבת מ-16 איש. ביניהם 8 קצרי-גים — עמדה לצאת בחודש אוקטובר להשתלם בבתי הספר הצבאיים של תורכיה.

החלוקה לפי מחוזות:

דמשק (עיר ומחוז)	661.640
חמא	174.491
חומס	232.441
לאטקיה	487.310
חלב	932.143
ג'זירה	152.962
פרת	235.057
הר הדרוזים	90.654
חורן	126.115
החלוקה העדתית:	
מוסלמים	2.527.132
נוצרים	433.827
דרוזים	97.795
יהודים	31.000
יזידים	2.880

עיראק

תכונה ימית

חוליה ברשרת ההתענינות והפעולות המכוונות לפי תוח מעמדה של עיראק כמדינה בעלת סחר-בימים נראית, מתוך הידיעות בעתונות העיראקית, מאוקטובר ש. ז., בענין הכשרת סגל ימי מבני-עיראק. כ-40 תלמידים עיראקיים, מבוגרים של ביה"ס הימי המקצועי בבצרה, כבר נשלחו לבריטניה, ואלו 20 אחרים עמדו להשלח בעתיד הקרוב. תכליתה של שליחת זו הנה, להחאמן במספנות הבריטיות וללמד עניני ימאות" (כנראה לפי החלוקה הרגילה בין שני הסוגים של מתכשרים לעבודת-הים: מהנדסים ימיים מזה, וקציני ספינות — מזה).

כידוע, היה צי"הסוחר של עיראק מורכב בעבר ספינות נהר-החופים בעיקר, סחר החוץ הימי שלה מתנהל בספינות של אומות זרות שונות.

איראן

שוב מרידה בורדית ודיכוייה

כבר פעמים מספר הועלתה בפני קוראי "מערכות" התמונה של שבטי הר ומדבר, בחלקם נודדים-למחצה

משתי הטבלאות מתבלסת התצטופנות היחסית של אוכלוסין סביב מרכזים עירוניים מסוימים — ודמשק וחלב כראשם, רבה, יחסית, האוכלוסיה גם במחוז לאטקיה — על הישובים ההרריים המושרשים של העלויים

צינור הנפט החדש

בסוף חודש אוקטובר החלו ב"שאיבת מלוי" של קו צינורות-הנפט החדש (ה-Tapline) אשר הונח לאורך 1707 ק"מ מכתף ואבקיק שבחוף המפרץ הפרסי בערב הסעודית, ועד לזהראני שליד צידון שבלבנון. הצינור הנו בעל קוטר של 30 ו-31 אינץ' ומסוגל להעביר 300.000 חביות ליום. עם בניית משאבות נוספות — דבר אשר הנו עדיין בשלב של תכנית בלבד — ניתן להעלות את הכמות המזרמת ליום עד ל-500.000 חביות.

התכניות הראשונות לבניית הצינור הועלו עוד בשלהי מלחמת העולם השנייה, שעה שהוחלט ע"י האמריקאים שהנפט המופק במזרח התיכון ישמש בעיקר את הצרכים ההולכים ורבים של ארצות אירופה; וזאת כדי לשריף את אוצרות הנפט של הציה-הכדור המערבי לתצרוכת האמריקאית בעתיד. כדרך החסכונית ביותר להעברת הנפט מערב-הסעודית לארצות אירופה נראתה או — והנחה זו תצטרך עתה להוכיח את עצמה — הנחת קו צינורות מבארות הנפט הסעודיות עד לאחד הנמלים בחופו המזרחי של ים התיכון. לפי החישובים תעלה הזרמת הנפט באמצעות הצינור רק בשליש אחד של הוצאת התובלה באניות נפט (טנקרים); וגם כמות הפלדה הדרושה לבניית הצינורות תהיה פחותה בהרבה מזאת הנחוצה לבניית מספר מתאים של אניות נפט. למחזור-קבע של העברת כמות הנפט המזרמת בצינור בשער תפוקתו היומית (300.000 חביות) היו נזקקים ל-62 אניות נפט.

אמנם הבעלות של בארות הנפט ושל קו הצינורות היא בידי חברות אמריקאיות פרטיות, אך לממשלת ארה"ב זכות-שימוש כמעט כלתי מוגבלת ביחס לנפט המופק. — אין ספק כי לעובדה, שהצינור עובר על פני ארבע ארצות ערביות (ערב-הסעודית, עבר-הירדן, סוריה ולבנון) נודעת השפעה מוחשית על שיקולי מדיניות ארצות-הברית כלפי ארצות אלו. חלקה מסוימת של הצינור, מרחק-ארבע לפני נקודת הסיום שלו, משתרעת במקביל לגבולה של מדינת ישראל ובסמוך מאוד אל אותו גבול. מרכז-הבינים האחד רון של קו הנפט לפני צידון נמצא בקורבת באניאס, אשר ממול לישובי הספר דן ורפנה.

באשר לעצם החשבונות הנ"ל של הנחת הצינור לעומת הובלת הנפט בספינות, יש להעיר, שאמנם מבחינה מסחרית ישירה נראתה הנחת הצינור החדש ככדאית ביותר לגבי חברות העוסקות בהפקת הנפט ובשיווקו בימי שלום, אך כל טון פלדה שבצינור הנו מרותק למקומו; ואלו אניות הנפט ניתנות לשימוש חופשי וגמיש על פני דרכי הים השונות והמשתנות. מכל מקום, אין ספק בכך כי קו הנפט החדש ישמש אחד הנתונים האינטרטריים העיקריים בגיאוגרפיה-הצבאית של המזרח התיכון.

השולחים ידם בבניה ועם זאת מהיום את אחד מגורמי היסוד הפוליטיים של המדינה, כחזיון חברתי וככוח מזוין עצמאי-ביכולה, בין כמורדים בשלטון ובין כנעזרים על ידו ומסיעים בידו.

היתה זו תמונת המצב בחלקים חשובים של המדינה הפרסית — ותוקפה היה יפה הן לגבי צפון-מערבה של ארץ איראן המגוונת והן לגבי דרום-מערבה (עיין "מערכות" חוברת לא"לב, עמוד 112; חוב' לג'לד, עמ' 116; חוב' לה, עמ' 86; חוב' לו, עמ' 67; חוב' לח, עמ' 80; חוב' מא, עמ' 5-104). כנראה שטרם חלף זמנם של מצבים מעין אלה מתחומי הממלכה הפרסית. מדי פעם מופיעות הידיעות, למשל, כי "גברה זרימת הנשק אל שבטי דרום פרס" (ללא ציון מקור הזרימה — המער.), ובדומה לכך; ומתגברות השמועות על צרופי שבטים, יצרופים ביניהם לבין כוחות מדיניים, אשר יש בהם כרי לסכן מעמד ממשלת איראן. על רקע זה, — ובשים לב למעמדה הגיאוגרפי הפוליטי הכללי של איראן — יש ענין אף בידיעה מקוטעת של מרד מקומי, אשר אין איש יודע לעולם עד כמה, ועד מתי ישאר מקומי בלבד. והנה, בסוף אבגוסט ובראשית ספטמבר ש. ז. נתפרסמו ידיעות על התנגשויות מזוינות בין שבט כורדי בגבולה המערבי של המדינה לבין צבא איראן, התנגשויות שארעו כתוצאה מהתפתחות קודמת — ובודאי גם ישאירו סימנים ועקבות לימים יבואו.

השבט ג'ואנרווד — שבט כורדי, היושב בגבול איראן-עיראק ליד מעבר-ההרים העיקרי שבדרך הראשית בגדאד — כרמנשאח — טהראן נתבע ע"י ממשלת איראן להתפרק מנשקו. לפני שלש-ארבע שנים, בתקופת ההתקוממות האזרביג'אנית, קיבל שבט הג'ואנרווד (אשר, לעומת חלק משבטי הכורדים האחרים, שבגבול אזרביג'אן, תמך או בממשלת טהראן) נשק זה מידי השלטונות אשר בטחו אז בנאמנותו.

אין זה ברור די הצורך מה בדיק (פרט לאותה תמונה כללית של המצב, אשר הוזכרה לעיל) הניע עתה את הממשלה לתבוע את פרוק נשקו של השבט. לאחר שסירב השבט — אשר התנה את מסירת נשקו בביצוע פעולות פירוז דומות אצל כל השבטים השכנים — התלקחו קרבות בין אנשי השבט לבין הצבא הסדיר. כן השתתפו בצד הצבא גם שבטים כורדיים שכנים, הופעלו יחידות מכוניות-שריון שנשלחו אף מהמרכז, וריכוזי אנשי השבט ומשכנותיו הופצצו ע"י מטוסי חיל האוויר האיראני. כן הוטלו מן האוויר עלונים הקוראים לכניעה. בהיות השבט מבודד בתוך סביבתו הוא — לא עצר כח להתנגדות ממושכת ובספטמבר פסקה התנגדותם של בני הג'ואנרווד ונשקם פורק מעליהם.